

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੇਰਾ ਵਤਨ'

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੇਰਾ ਵਤਨ' ਸਹੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਹਫਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਚਲਾਂਦੀਂ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਣਫੇਲੇ ਵਰਕ' ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। 'ਮੇਰਾ ਵਤਨ' ਇੱਕ ਸਿੰਡਤ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜਬੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਮਕਾਲੀਨ ਵਿਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਆਂ ਕਹਕੇ ਬੜੀ ਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ (93 ਸਾਲ) ਉਸ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਹਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨਕਾਂ ਗਾਰੀਬ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਾਸ਼-ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਡ ਹਨ; ਹਿੰਗੀਆਂ ਦਾ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਵੱਲ ਰੁਕ, ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ, 1857 ਦਾ ਗਦਰ, ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ 1914-15 ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿੱਚ 1857 ਦਾ ਗਦਰ, ਕੁਕਾ ਲਹਿਰ, ਪਾਤ੍ਰੀ ਸੰਤੁਲ ਜੱਟਾ, ਤਹਿਰੀਕੇ ਖਿਲਾਫ਼, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੇ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨੀ, ਹਾਰਡਿਂਗ ਬੰਬ ਕੇਸ, ਗਠੀ ਦੀ ਉਸ ਪਾਰ, ਗਦਰੀ ਬਾਬਿੰਦਾਂ ਦੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਅਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਸੱਭਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਜਮਹੁੰਗੀਅਤ ਪਸੰਦ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾਵਾਂ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਪਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜਾਦ ਦੀ ਇੰਦਰਵਿਉ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭਗਿਓ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਸਿੰਘ, ਗਠੀ ਝਾਸੀ, ਤਾਂਤੀਆ ਤੱਪੇ, ਮੌਲਾਨਾ ਫਜ਼ਲ ਹੱਕ ਬੈਖਾਬਾਦੀ, ਬੇਂਬ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੱਲ, ਜਨਰਲ ਬਖ਼ਤ ਝਾਂ, ਸੂਫ਼ੀ ਅੰਸਾ ਪਸਾਦ, ਸਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੀਗਰਾ, ਸਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਲੋਪੇਕੇ, ਸਹੀਦ ਉਧਾਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਮ, ਚੇਪਗੇ ਅਫਜ਼ਲ ਹੱਕ, ਹਬੀਬ ਜਲਬ, ਲਾਲ ਹਾਤਿਆਲ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਿਵਾਸਾ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੁਗੀ ਲੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਰਾਹ ਦਰਗਾਹੀ

ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਗਾ ਨਾਲ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ:

'ਮੇਰਾ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ
ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦਾ
ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੰਗ
ਬਹਮਾ ਜੀਨ ਤੇ ਕੁਲ ਜਾਪਾਨ ਛਿਠਾ
ਹਾਂਏ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ'

'ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਜਬੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ :

'ਅਵੱਲ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਭ ਬੰਦੇ' ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ, ਹਾਸਮ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਹ, ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਵਾਰਸ ਸਾਹ, ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਆਦਿ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਗਮ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿਨ-ਭਿਨ ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮਗਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਕੱਟਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਜੇਸ਼ਾ ਖੇਤੂ-ਖੇਤੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੜ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਹੁਬਲ ਨਾਲ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਬਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਆਂ ਖੜ੍ਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਫਲ ਹੋ।

ਪਾਤ੍ਰੀ ਸੰਭਾਲ ਉਥੇ ਜੱਟਾ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ, ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਖੂਨੀ ਸਾਕਾ, ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੀਗਰਾ ਤੇ ਉਧਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਅੰਦੂੰਤੀ ਸਹੀਦੀਆਂ, ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਲਕਾਰ, ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ, ਨੈਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਨੈਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੀਦੀਆਂ, ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜਾਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਤਦ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਦੇਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕੱਟਵਾਦੀਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਕੇ ਕਈ ਢੁੱਟਪਾਊ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਢੁੱਟ ਦਾ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਇਹ ਵੀ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸਾਂਚੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜਾਦੀ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ ਆਰਾ ਰੱਲਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਗਰ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ। ਇਸ ਤਕਸ਼ੀਮ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨ੍ਮਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕਹਿਂਦੇ

ਕੀਂਦੇ, ਕਤਲੀਗਾਰਤ, ਪੀਆਂ-ਭੈਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਈਜ਼ਤੀਆਂ, ਚੰਡੇ ਕੁਝੀਂ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਕੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਿਨਾ ਸੰਚੇ-ਸਮਾਂ ਲਵਾਹੁ ਆਦਤ ਜਾਂ ਕਹਿਲਵੇ ਅਖ਼ਤਪੁਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਕਸ਼ੀਮ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਲੋਕ ਥਾ-ਥਾ ਟਿਕ ਗਈ ਤਾਂ ਵਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮਤ ਦੀ ਹੁਕਮਤ ਨੂੰ ਹਿੱਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੀਰਾਮ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਅੰਖਾਲਵੀ ਨੂੰ ਭਾਵਕਰ ਸਤਿਆਪਾਲ ਤੇ ਸੁ ਕਿਸਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਰੀ ਛੁਟ੍ਟੀ ਰਾਮ ਤੇ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੇ ਜਾਟਾਂ, ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਖਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੰਸਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੁਜਰਨ (ਲੱਘਣ) ਤੇ ਰੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੀਰਾਮ ਬਾਰਾਂ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਅੰਖਾਲਵੀ ਨੂੰ ਭਾਵਕਰ ਸਤਿਆਪਾਲ ਤੇ ਸੁ ਕਿਸਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਰੀ ਛੁਟ੍ਟੀ ਰਾਮ ਤੇ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੇ ਜਾਟਾਂ, ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਖਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੰਸਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੁਜਰਨ (ਲੱਘਣ) ਤੇ ਰੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜਰਨ 'ਤੇ ਰੱਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 'ਵੰਡ' ਤੇ ਆਏ ਸੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਾਂਡਿਆ? ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਜੁਥਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਇਹ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕੱਲ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਰਾ ਲਤਦੇ ਹੋ ਰਹਿਣ....।

ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਦੇ ਅਧੀਰ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਜਜਬਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ: 'ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ (ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਕਾਇਆ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਾਲੇ ਵੀ) ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲੜਨਾ- ਇਗੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਪ ਹੈ। ਸਲਕਿ ਬੜੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਹਨ। ਪੜ੍ਹੀਓਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੁਸ਼ਹੀ ਨਾਲ ਵਸੇ, ਵਧੋ, ਭੁੱਲੋਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਹ, ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੇ ਰੱਖ, ਦਾ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਸਰਬੰਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹੁਵਲ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਮਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਇਹੋਂ ਤੁਲਨੀ ਦੀ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾ-ਭਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭੜੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਮਸਾ ਗਲੇ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਕਮਾਨੇ! ਜੇ ਸਾਡੀ ਸੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਗਵਾਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਲਤਾਉਂਦੀ ਵੀ ਨਾ। ਫਰ ਦੇਖਿਓ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ। ਜੀਵੇ ਪੰਜਾਬ, ਸਭ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣ, ਸਰਬੰਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਇਸ ਜਜਬਿਆਂ ਭਰੀ ਕਿਤਾਬ, ਜੋ ਹੈ ਸਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਾਇਡੀ ਹੈ, ਟੇਬਦੀ ਹੈ। ਮੋਜ਼ਾਵਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।